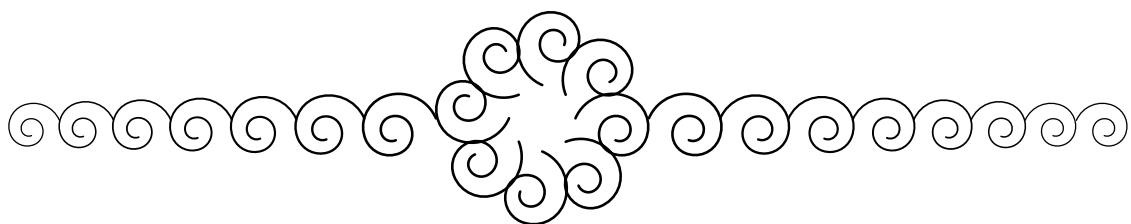

S T U D I A I S Z K I C E

C E L T I C A

S T U D I A I S Z K I C E

C E L T I C A

Studia z dziejów Celtów tom V

TETRAGON

KALISZ-WARSZAWA 2018

Redaktor tomu:
Damian Waszak

Recenzenci:
Artur Błażejowski, Andrzej Michałowski

Redaktor merytoryczny:
Marek Ołędzki

Korekta:
Zespół

Korekta i tłumaczenie streszczeń:
Łukasz Przybyło

Skład:
Tadeusz Zawadzki, Dorota Dobrzyńska

Projekt okładki:
Teresa Oleszczuk

Logo czasopisma „Starożytności”:
Dominik Roth

Na okładce: Wesółki, pow. kaliski, grób 50. Okładzina *opus interrasile* pochwy miecza dwusiecznego (stop miedzi).
Zbiory Muzeum Okręgowego Ziemi Kaliskiej w Kaliszu. Fot. L. Ziąbka, oprac. I. Borowiec

Publikacja pod honorowym patronatem Artura Sikory, Konsula Honorowego Republiki Irlandii

© Copyright by Stowarzyszenie „Humanitas”, Wydawnictwo „Tetragon” & Autorzy

Kalisz–Warszawa 2018

Wszelkie prawa zastrzeżone

Książka, ani żadna jej część, z wyłączeniem zdjęć na licencji Creative Commons Free Documentation License v. 3.0 oraz Public Domain, nie może być przedrukowana ani w jakikolwiek sposób reprodukowana czy powielana mechanicznie, fotooptycznie, zapisywana elektronicznie lub magnetycznie, ani odczytywana w środkach publicznego przekazu bez pisemnej zgody wydawcy.

Wydawca:
Stowarzyszenie „Humanitas” – redakcja czasopisma „Starożytności”
62-800 Kalisz, ul. Cypriana Godebskiego 2E,
Strona internetowa czasopisma: www.starozytnosci.pl
e-mail: redakcja@starozytnosci.pl

Wydawnictwo Tetragon sp. z o.o.
00-836 Warszawa, ul. Żelazna 41 lok. 21
e-mail: kontakt@tetragon.com.pl

Książki można zamówić na:
www.tetragon.com.pl

Druk i oprawa:
Print Group Sp. z o.o.
booksfactory.pl

ISBN 978-83-63374-61-7

SŁOWO WSTĘPNE

Drodzy Czytelnicy otrzymujecie do rąk kolejny wolumin „Celtiki”. Niniejszy piąty tom wieńczy symbolicznie pięcioletni okres istnienia tej serii wydawniczej. Jej pierwsza edycja ukazała się w sierpniu 2013 r. i od tego czasu stopniowo zaznacza swoje miejsce, nie tylko na rodzimym rynku wydawniczym, ale również w środowisku naukowym. Mamy nadzieję, że następne tomy, podobnie jak poprzednie, spotkają się z ciepłym przyjęciem wszystkich badaczy i miłośników Celtów.

Pierwszy tekst Kaliny Kulikowskiej prezentuje próbę przedstawienia definicji *oppidum* z perspektywy badań archeologicznych przeprowadzonych na terenie starożytnego Bibracte. W kolejnym artykule Michał Faszczka omawia problematykę rydwanów bojowych i ich występowania w kulturze goidelskiej Irlandii. Lubomira Tyszler natomiast zajęła się opisem znalezisk mieczy celtyckich z terenu międzyrzecza Prosną i Warty. Wspólne studium Marka Ołędzkiego i Andrzeja Dubickiego ukazuje przebieg inwazji celtyckiej na tereny Grecji z 279 roku p.n.e. ze szczególnym uwzględnieniem zmagania w wąwozie Termopile oraz nieudanej próbie zdobycia Delf przez Celtów. Ostatni szkic autorstwa redaktora tomu ukazuje zarys obecności najemników celtyckich w armii króla Judei – Heroda Wielkiego.

Serdecznie dziękujemy wszystkim Osobom i Organizacjom, które do tej pory wspierały i były zaangażowane w rozwój serii, liczymy na to, że będą to czyniły nadal nie tylko dla rozwoju tego przedsięwzięcia, ale również polskiej celtologii.

Życzymy Wam udanej lektury.

Damian Waszak
redaktor tomu

SPIS TREŚCI

SŁOWO WSTĘPNE	5
O AUTORACH.	9
GALIA.	10
<i>Kalina Kulikowska</i>	
Wokół definicji oppidum na podstawie badań wykopaliskowych prowadzonych w Bibracte.	10
Bibracte a inne ośrodki celtyckie.	10
Bibracte a dotychczasowe definicje oppidum.	19
Bibracte – źródła pisane a ustalenia archeologiczne.	20
Bibliografia	23
Summary	24
IRLANDIA.	25
<i>Michał Norbert Faszczka</i>	
Rydwany bojowe w kulturze goidelskiej	25
Wymowa znalezisk archeologicznych	27
Dowody językowe a archeologia	32
Zakończenie	36
Bibliografia	38
Summary	41
CELTOWIE W EUROPIE ŚRODKOWO-WŚCHODNIEJ	42
<i>Lubomira Tyszler</i>	
Dwusieczne miecze celtyckie ze strefy połączeń komunikacyjnych szlaku bursztynowego na obszarze międzyrzecza Prosny i Warty	42
Bibliografia	54
Summary	56

CELTOWIE NA BAŁKANACH 58

Marek Olędzki, Andrzej Dubicki

Celtowie w natarciu. Termopile i Delfy w 279 roku przed Chr.	58
Wschodnia Celtyka u szczytu potęgi	58
Hellada w przededniu najazdu	61
Uzbrojenie i sposoby walki głównych stron konfliktu	62
Celtowie	62
Grecy	67
Termopile i Delfy, rok 279 przed Chr.	70
Bibliografia	76
Summary	78

CELTOWIE NA BLISKIM WSCHODZIE 79

Damian Waszak

Galatowie w armii Heroda Wielkiego	79
Podarunek Oktawiusza	79
Pierwsze zaciągi	80
Pochodzenie	81
Galatowie a śmierć Arystobuła III.	83
Pogrzeb Heroda.	83
Podsumowanie	83
Bibliografia	84
Summary	85

O AUTORACH

Andrzej Dubicki – dr hab., prof. UŁ, pracownik Zakładu Teorii Polityki i Myśli Politycznej Uniwersytetu Łódzkiego. Specjalizuje się w historii starożytnej Dacji oraz XX-wiecznej Rumunii. winno być: Autor czterech książek w tym *Wojen dackich 101–106 p.n.e.*

Michał Norbert Faszczka – doktor nauk humanistycznych, historyk, adiunkt na Wydziale Wojskowym Akademii Sztuki Wojennej w Warszawie i Wydziale Historycznym Akademii Humanistycznej im. A. Gieyszтора w Pułtusku. Głównym przedmiotem jego zainteresowań jest wojskowość republikańskiego Rzymu, ze szczególnym uwzględnieniem kwestii dyscyplinarnych, jak również dzieje społeczności zachodniego *Barbaricum* i metodologia badań historyczno-wojskowych. Autor czterech książek poświęconych tematyce cezariańskiej oraz ponad trzydziestu artykułów naukowych. Stały współpracownik portalu „Mądre Książki”.

Kalina Kulikowska – studentka archeologii na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Interesuje się przede wszystkim oppidami oraz rzemiosłem na terenach *Barbaricum*. Uczestniczka badań wykopaliskowych na oppidum w Bibracte (Francja).

Marek Olędzki – dr hab., prof. UŁ, pracownik Instytutu Archeologii UŁ, redaktor serii „Kultura przeworska. Odkrycia – interpretacje – hipotezy”. Jego główne zainteresowania skupiają się wokół okresu lateńskiego i rzymskiego na terenie *Barbaricum*. Autor trzech książek i współautor następujących trzech oraz ok. 100 artykułów i recenzji.

Lubomira Tyszler – doktor, archeolog z Uniwersytetu Łódzkiego, wiceprezes Wieluńskiego Towarzystwa Naukowego, redaktor naczelny „Rocznika Wieluńskiego”. Zajmuje się Celtami, kulturą przeworską i rzymską ceramiką importowaną *terra sigillata*, archeologią i sztuką starożytnej Grecji i Rzymu.

Damian Waszak – magister, współtwórca i redaktor naczelny (od sierpnia 2012 r.) czasopisma „Starożytności”. Swoje badania koncentruje wokół wojskowości antycznej i dziejów Rzymu okresu republiki oraz późnego cesarstwa (epoka Konstantyna Wielkiego). Ostatnio skupia się również na historii Alanów, Berberów oraz wojen morskich w starożytności.